

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

O'RGANILAYOTGAN TIL TARIXI
(XITOY TILI) FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	200 000 – San'at va gumanitar fanlar
Ta'lim sohasi:	230 000 – Tillar
Mutaxassislik:	70230101 – Lingvistika (shaxq tillari bo'yicha)

卷之三

Fan/modul' kodi OTT104	O'quv yili 2021-2022	Semestr 2	ECTS – Kreditlar 4
Fan/modul' turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek/rus	Haftadagi dars soatları 4	
1.	Fanning nomi O'rjanilayotgan til tarixi (xitoy tilli)	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)
2.		Jami yuklama (soat)	120

I. Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad –magistrantlarga xitoy tili tarixiga oid adabiyotlar kesimidagi materiallar asosida bilim va ko'nikmalarini kengaytirish, belgilangan mavzular doirasida erkin so'zlashish, mustaqil fikr yuritish va tarjima ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan tilshunos mohirligini oshirish ko'nikmasini hosil qilishdan iborat.

Fanning vazifasi – xitoy tili tarixi bilan bog'liq amaliy bilimlarga ega bo'lish, tematika mavzularni kesimida erkin taholib fikr bildirish, tarjim qilish ko'nikmasiga ega bo'lish.

II. Asosiy nazar qismi (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi ma'ruza mavzulari kiradi:

1 - mavzu: Sungusue. Xitoy fonologiyasi. Er ya. Fang yan

Tsin va Xan davrlarida xitoy leksikografiyasi, A.Maspero taklif etgan davrashtirish tizimi. Xitoy tilshunos olimi Van Li tomonidan «汉语史稿» (hàn yǔ shǐgǎo) chop etilgan kitobida taklif etilgan davrashtirish tizimi. Xitoy filologiyasi tarixi, Xitoy fonologiyasi, “Er ya” va “Fang yan” kitoblar g'oyasini o'rganish, mazmunini ochib berish.

2-mavzu: Xitoy an'anaviy tilshunoslik maktabi

Xitoydagi tilshunoslik ilmining rivojanishida Yevropa tilshunosligining ahamiyati. Xitoy filologlari “grammatika” atamasiga bergen ta'riflari va ilk grammatika paydo bo'lgunga qadar o'rganilgan grammatik tadqiqotlarning asosiy yo'naliishlari. Xitoy an'anaviy tilshunoslik maktabları haqida atroficha tushunchaga ega bo'lish. Yevropa tilshunosligining Xitoy an'anaviy tilshunoslik maktablari rivojiga ta'siri masalasi.

3 - mavzu: Iyeroglif va so'z – xitoy an'anaviy tilshunosligining ob'yekti sifatida

Qadimgi matnlarda uchraydigan iyeroglifning ma'nosini izohlash. Iyerogliflarning rivojanishi va o'zgarishi oqibatida leksik tizimdagि o'zgarishlar. Xitoya ilk lug'atlar asosida iyerogliflarning 6 toifasi kelib chiqish tarixi bilan tanishish.

4 - mavzu: “Ma Shi Ven Tung” asarining yozilishi va

tilshunoslikdagi ahamiyati

Ma Zyan Djung morfologiyan dan ko'ra gap tuzilishi o'rganishni ustun qo'yishi masalasi. Xitoy tilshunosligida 马 建 Jianzhongning grammatikasi tom ma'nodagi ilk grammatik kitob siyatida tanilish jarevoni bilan, asarning mazmuni bilan tanishish.

5- mavzu: Xitoy iyerogliflariга transkripsiyaberishning dastlabki usullari

Eramizningikkinchiasrigaqadarmavjudbo'lgantranskripsiyausullarihaqid aqisqachama'lumot. Transkripsiyaberishningfanqieusuli. Xitoy tilshunosligida fanqie usulida yozib qoldirilgan lug'atlar. Fanqie usulining ijobjiy va salbiy tomonlari. Fanqening bugunji o'qilishidagi muammolar.

6 - mavzu: Xitoy tili tarixida lug'atlarining o'rni

"Gulyang juan" va uning tahilli. "Er ya". "Fangyan", "Sho ven jie zi". "Shi ming". Xitoy lug'atlar turlari, mohiyati haqida ma'lumotga ega bo'lish.

7- mavzu: Xitoy tili tarixidatarixiy manbalarning o'rni

"Shi jing", "I jing", "Li jing", "Shu jing". Xitoy tarixiy manbalari turlari, mohiyati haqida ma'lumotga ega bo'lish.

8 - mavzu: Qadimgi xitoy tilshunosligida venyan tilming o'rni

Xitoy tilining tarixiy davrlarga bo'linishi. Venyan va bayxua masalasi, Venyan tilida yozilgan qomusiy yodgorliklar.

9 - mavzu. Venyan tili xususiyatlari

Gap bo'laklari. So'z ma'nosining o'zgarishi. Qadimgi xitoy tilining leksikasi, so'z ma'nosi va uning o'zgarishi, Venyanda polisemiyahodiasi,ehtirom va kamtarlikni bildiruvchi so'zlar.

10 - mavzu. Venyanda polisemiyahodiasi

Sinonimlar, omofonlar, omograflar masalasi. Venyanda polisemiyahodiasi, ehtirom va kamtarlikni bildiruvchi so'zlar.

11 - mavzu: Yozuv haqida umumiy ma'lumot

Xitoya yozuv takomili masalasi. Yozuv qurollarining takomillashuvi. Xitoya yozuv haqidagi aksionalar; Iyeroglifik yozuvining tarixiy bosqichlari; iyeroglifik yozuvning turlari; sillabik va fonetikyozuvlar; Xitoya fan sifatida yozuvshunoslik va iyeroglifshunoslik masalasi; Xitoy tili yozuvni turkumlari; Shan – In davri yozuvlari va ularning xususiyatlari; yozuv qurollarining taomil masalasini o'rganish.

12-mavzu: Xitoy iyerogliflarning toifalari

Lyu shu yozushi, Xan davri yozushi, Shuoovenjezi lug'atida berilgan iyeroglif turkumlarini o'rganish, iyeroglif imlo chiziqlari, Xitoy yozushi haqidagi nazariy qarashlarni o'rganish. O'zbekistonda xitoy yozuvining o'ragnilishi va ahamiyati.

13 - mavzu: Xitoy tiliда yozuv turkumlari

Tasviriy rasm turkumi 象形. Ko'rsatkich turkum 指事. Tasviriy rasm turkum, ko'rsatkich turkum,ma'naviy birlashish turkum,rasm talaaffuz turkumi,o'zlashtiruvchi turkum, shaklan o'zgaruvchi turkum yozuv turlarini

10.Курдюмов В.А.. Курс китайского языка: теоретическая грамматика. – М.: Цытадель-трейл, Лада, 2005.- 573 стр.
11.«Узбекистан-Китай: развитие историко-культурных, научных и экономических отношений». Сборники материалов международных научно-практических конференций за 2017-2019 г.г.
12.Бан Луся, Старостина С.П. Китайско-русский учебный словарь иероглифов.- М.: «Доктор- запад», 2005.- 379 стр.
Axborot manbaalari
12. www.hanban.edu.cn
13. www.baidu.com
7. O'quv dasturi "Xitoy filologiyasi" kafedrasida ishlab chiqilgan 2021-yil “ <u>26</u> ” <u>08</u> dagi “ <u>1</u> ”-sonli bayonomasi bilan ma' qullangan.
O'quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti kengashining 2021-yil “ <u>28</u> ” <u>08</u> dagi “ <u>1</u> ”-sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
8. Fan/modul' uchun mas'ul: S.A. Nasirova - TDShU “Xitoy filologiyasi” kafedrasi dotsenti, filologiya fanlari doktori(DSc)
9. Taqriizchilar: S.Ziyaeva - UzDITU “Filologiya” fakulteti dekanı, pedagogika fanlari doktori (DSc) S.Hashimova - TDShU “Xitoy filologiyasi” kafedrasi dotsenti, filologiya fanlari doktori(DSc)

10.Kurdjumov B.A.. Курс китайского языка: теоретическая грамматика. – М.: Цытадель-трейл, Лада, 2005.- 573 стр.
11.«Узбекистан-Китай: развитие историко-культурных, научных и экономических отношений». Сборники материалов международных научно-практических конференций за 2017-2019 г.г.
12.Ban Lusya, Starostina S.P. Китайско-русский учебный словарь иероглифов.- М.: «Доктор- запад», 2005.- 379 стр.
Axborot manbaalari
12. www.hanban.edu.cn
13. www.baidu.com
III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar
Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tasiya etiladi:
1-mavzu: Yon bo'laklar, kalitlar va “bu shu”lar haqidayon bo'laklar, kalitlar, tasviriy rasm turkum, ko'rsatkich turkum,ma'naviy birlashish turkum,rasm talaffuz turkumi, o'zlashtiruvchi turkum, shaklan o'zgaruvchi turkum,yozuv turlarini o'rganish.
2-mavzu: Bushu va ularning ma'nosи bushular va yon bo'laklar. Iyerogiflarning birikish shakllari.Yon bo'laklar, kalitlar, tasviriy rasm turkumi, ko'rsatkich turkum,ma'naviy birlashish turkum,rasm talaffuz turkumi,o'zlashtiruvchi turkum, shaklan o'zgaruvchi turkum yozuv turlarini o'rganish.
3-mavzu:O'zbekiston va Xitoy munosabatlari tarixidan O'zbekiston va Xitoy munosabatlarining shakllanishi, yonalishlari, asoschilari, namoyandalar haqidada ma'lumotga ega bo'lish.
4-mavzu: Xitoyshunosligi ihmiy maktabi O'zbek xitoyshunosligi maktabining tarixi, shakllanishihaqida ma'lumotga ega bo'lish. TDShU Xitoy filologiyasi kafedrasi professor-o'qituvchilarining faoliyati haqidada ma'lumotga ega bo'lish.
5-mavzu: Asosiy grammamatik asarlari Xitoy tilshunosligi rivojlanishidagi keyingi bosqich atoqli tilshunoslar haqidada ma'lumotga ega bo'lish.
6-mavzu: Shan davri topilmalarida xitoy tili tarixi 7-mavzu: Yayan tili haqida
8-mavzu: Chin imperiyasi ixtirolari
9-mavzu: Iyerogiflар-inson faoliyati mevalari
10-mavzu: Qadimgi Xitoya oila tizimi bilan bog'liq iyerogiflar
11-mavzu: Qadimgi Xitoya boshqaruvi tizimi iyerogiflari
12-mavzu: Xitoy tili tarixida mo'yalam
13-mavzu: Xitoya qog'oz ixtirosi
14-mavzu: Qadimgi xitoy tili tarixida muxr ixtirosi
15-mavzu: Qadimgi xitoy tili tarixida ksilografiya

Amaliy mashg'ulotlar multimedya qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

IV.Mustaqil ta'lim uchun etiladigan mavzular:

- 1.中国的地理位置
 - 2.中国的版图
 - 3.中国的人口（多民族大家）
 - 4.动物和植物资源
 - 5.环境保护
 - 6.中国七大古都（北京，西安，洛阳）
 - 7.中国七大古都（北京，西安，洛阳，安阳）
 - 8.魅力城市（上海，广州，深圳，昆明，苏州）
 - 9.魅力城市（青岛，大连，拉萨，香港，澳门，台北）
 - 10.中国之流（北京故宫，长城，天坛）
 - 11.中国之流（颐和园，承德山庄，明十三陵）
 - 12.中国之流（秦始皇陵与秦始皇兵马俑博物馆，敦煌莫高窟，布达拉宫）
 - 13.中国历史的开篇-先秦
 - 14.封建大一统时期-秦汉
 - 15.封建国家的分裂和民族大融合时期-三国，两晋，南北朝
 - 16.封建社会的繁荣时期-隋，唐
 - 17.封建社会的继续发展和民族政权并立时期-五代
 - 18.统一的多民族国家进一步发展和封建社会由盛而衰时期-明清
 - 19.中国近代史
 - 20.现代中国
 - 21.中国外交
 - 22.中国领导
- Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan taqdimotlar tayyorlash tavsiya etiladi.

IV.Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari

- Talaba bilishi kerak:
 - Xitoy tili tarixi rivojanish nazariyalar haqidagi tasavvur va biliinga ega bo'lishi;

- Soha matnlari leksikasidan so'zlashuv jarayonida o'rini foydalansh ko'nikmalariga ega bo'lishi;
 - talaba soha tematikasi bo'yicha erkin muloqotga kira olishi, shaxsiy fikrini ifoda etish, mihamolli vaziyatlarda optimal yechimlar qabul qilish malakasiga ega bo'lishi kerak.

VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- Mantiq metodlari: induktiv va deduktiv metodlar;
- Gnostik metodlar: reproduktiv, muammollig vaziyat, ilmiy taxli;
- Perseptiv metodlar: malumotni og'zaki nutq orqali ifoda etish;
- Taqdimotlar.

VII. Kreditarni olish uchun talablar:

- Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan mavzular haqida mustaqil mushohada yuritish vazoriy, oraliq nazorat shakkllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.
- Asosiy adabiyotlar**
 1. S.Nasirova. Xitoy tili tarixi.- Toshkent, 2021 yil
 2. S. Nasirova, S.Hashimova. 中国历史 (Xitoy tarixi). Toshkent: Extremum press, 2018 yil
 3. S. Nasirova, S.Hashimova. 中国文化 (Xitoy madaniyati). Toshkent: Zamir nashr, 2019 yil
 4. Сю Ли. Китайская письменность – 5-тысячелетняя история 汉字. Ти-千-年.- Пекин, 2009 г.

Qo'shimcha adabiyotlar

- Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlii, qat'iy tarib-intizom va shaxsiy javobgartlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag'ishlangan majisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar'. №11.
- Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birlgalikda barpo etamiz. – T.: O'zbekiston, 2016. - 56 b.
- Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlashi – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: O'zbekiston, 2017. - 48 b
- Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oljanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: O'zbekiston, 2017. – 488 b.
- Чэнь Тинчюо. Китайская каллиграфия. – Пекин: «Межконтинентальное издательство Китая», 2004.- 160 стр.